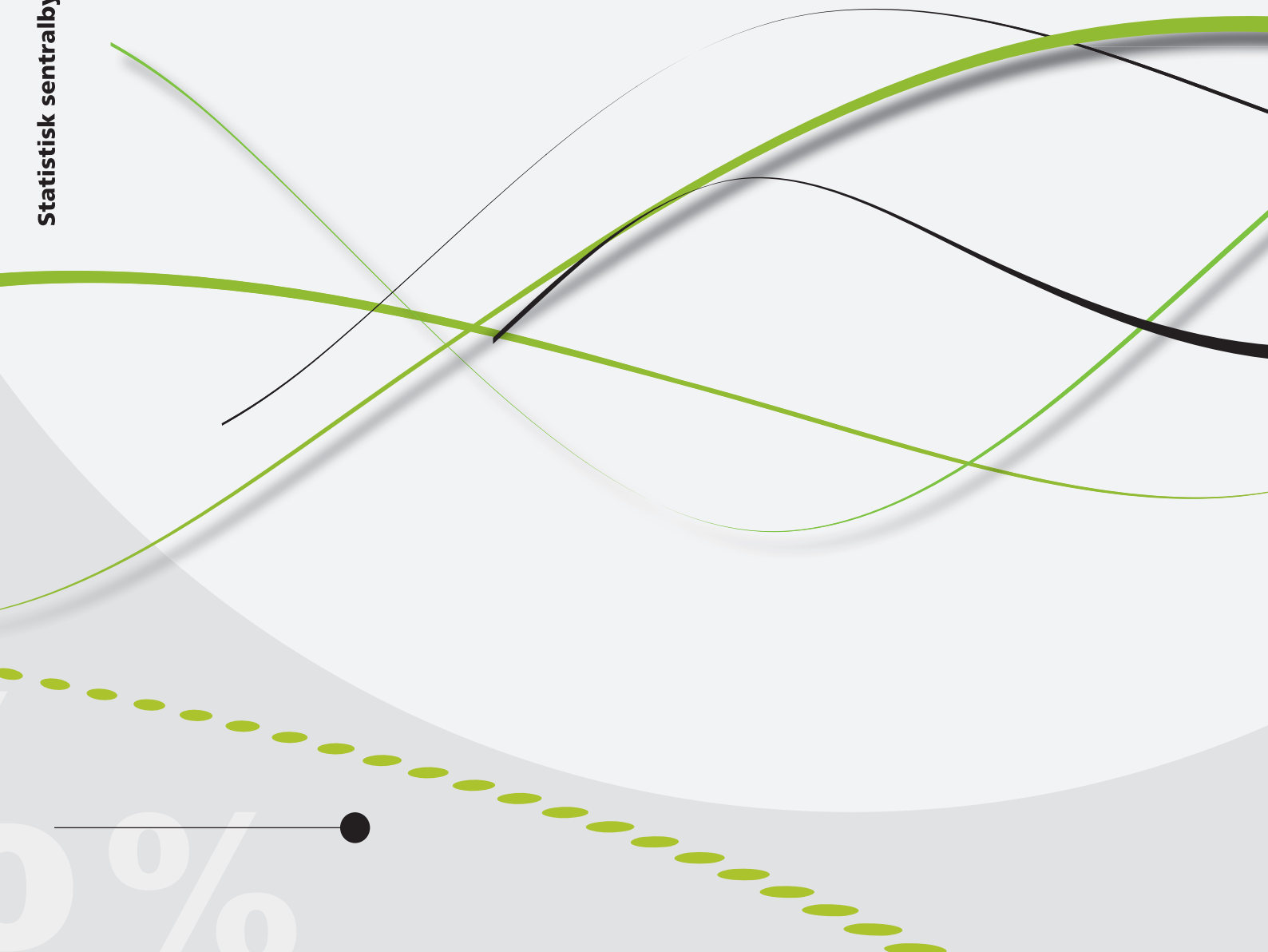

Jon Epland

Inntektsmobilitet blant barnefamilier med lav inntekt: 2007 - 2014

Jon Epland

**Inntektsmobilitet blant barnefamilier med lav
inntekt: 2007 - 2014**

I serien Rapporter publiseres analyser og kommenterte statistiske resultater fra ulike undersøkelser. Undersøkelser inkluderer både utvalgsundersøkelser, tellinger og registerbaserte undersøkelser.

© Statistisk sentralbyrå
Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.

Publisert 1. desember 2016

ISBN 978-82-537-9432-7 (trykt)
ISBN 978-82-537-9433-4 (elektronisk)
ISSN 0806-2056

Standardtegn i tabeller	Symbol
Tall kan ikke forekomme	.
Oppgave mangler	..
Oppgave mangler foreløpig	...
Tall kan ikke offentliggjøres	:
Null	-
Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	0
Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	0,0
Foreløpig tall	*
Brudd i den loddrette serien	—
Brudd i den vannrette serien	
Desimaltegn	,

Forord

Formålet med publikasjonen er å belyse inntektsmobilitet blant lavinntektsfamilier mellom 2007 og 2014. Rapporten gir en beskrivelse av hvilke barn som henholdsvis ankommer, forlater og forblir i gruppen med vedvarende lavinntekt. Vi ser også på ulike demografiske og økonomiske faktorer som i stor grad sammenfaller med det at barn enten forlater eller ankommer lavinnteksgruppen.

Rapporten bygger i stor grad på tidligere rapporter om inntektsmobilitet, for eksempel Rapport 16/2005 og 33/2007.

Publikasjonen er utarbeidet av seniorrådgiver Jon Epland ved Seksjon for inntekts- og lønnsstatistikk.

Prosjektstøtte: Arbeidet er finansiert av Barne- og likestillingsdepartementet.

Statistisk sentralbyrå, 30. november 2016

Christine Meyer

Sammendrag

I løpet av en periode på åtte år opplever mange barn «minst en gang» at husholdningsinntektene er så lave at de havner under lavinntektsgrensen. Samtidig er det svært få barn som «hele tiden» befinner seg i lavinntektsgruppen. Basert på EUs lavinnteksdefinisjon finner vi at nær en firedel av alle barn «minst en gang» var under de årlige lavinntektsgrensene (EU 60) mellom 2007 og 2014. På den annen side var kun 1,4 prosent av alle barn «alltid» under denne lavinntektsgrensen. De barna som er mest overrepresentert blant dem som «hele tiden» befinner seg under lavinntektsgrensen, er barn fra store familier og der svært få av de voksne er yrkestilknyttet. Mange tilhører småbarnsfamilier, og mer enn halvparten har innvandrerbakgrunn fra land i Afrika, Asia etc. En stor andel er videre bosatt i hovedstadregionen.

Sammenligner vi utviklingen mellom to ulike fireårsperioder (2007-2010 og 2011-2014), finner vi at om lag 1,8 prosent av alle barn «falt ned» i lavinntektsgruppen fra den ene til den andre perioden. Om lag like mange, 2 prosent, forlot lavinntektsgruppen mellom de to periodene, mens 3,5 prosent av alle barn var under lavinntektsgrensen både i første og siste fireårsperiode.

Både det å forlate lavinntektsgruppen og det å være tilgang til lavinntektsgruppen sammenfaller i stor grad med demografiske og økonomiske endringer som samtidig skjer innen husholdningene barna tilhører. Den viktigste forklaringen på at noen barn forlater lavinntektsgruppen ser ut til å være at tallet på voksne husholdningsmedlemmer øker, for eksempel ved at husholdningstypen endrer seg fra enslig med barn til par med barn. Ofte fører dette til at også tallet på yrkestilknyttede i husholdningen øker og dermed også inntektene. I tillegg er også økt yrkestilknytning blant eksisterende husholdningsmedlemmer en vei ut av lavinntekt for barnefamilier.

For barn som er tilgang til lavinntektsgruppen er utviklingen omvendt. Disse barna opplever ofte at det ble færre voksne i husholdningen fra første til siste periode, for eksempel som følge av samlivsbrudd.

Det ser ut til at det er en noe ulik utvikling for barn med og uten innvandrerbakgrunn. Både når det gjelder barn som forlater og ankommer lavinntektsgruppen ser det ut som at demografiske endringer betyr noe mer for barn uten innvandrerbakgrunn, mens økonomiske forhold som for eksempel endring i tallet på yrkestilknyttede, i større grad finner sted innen husholdninger med barn med innvandrerbakgrunn.

Abstract

During an eight-year period, 23 per cent of all children experienced “at least once” to be at risk of poverty. However, only 1.4 per cent of all children were at risk of poverty “all the time” during that same period. The children most at risk of “always” being poor are children in large households and where few of the adults are attached to the work force. Furthermore, many in this group belong to households where the age of the youngest child is 6 or younger, and where many have an immigrant background, particularly from countries in Africa, Asia etc. Children living in the Capital region have a particularly high risk of being always poor.

When one compares changes in at-persistent-risk-of-poverty between two four-year periods (2007-2010 and 2011-2014), one finds that 1.8 per cent of all children were entries into poverty from the first to the second period, while almost equally as many (2 per cent) were exits. The largest proportion, 3.5 per cent of all children, was at persistent risk of poverty in both the first and last four-year period.

Poverty entries and exits are highly associated with demographic and economic changes taking place within the household. Exits from poverty seems for instance often to coincide with an increase in the number of adult members of the household, e.g. the transition from a single parent household to a couple household with children. This again often leads to an increase in the number of economically actives in the household and thus an increase in household income. Another exit route from poverty seems to be an increase in employment among existing adult household members.

For children who enter poverty the tendency seem to be the reverse of those exiting poverty. For many of these children there seems to be an association between entering poverty and a reduction in the number of adult household members, for instance as a result of divorce or family split-ups.

There seem to be a difference between children with and without an immigrant background in respect to events that coincide with poverty entries and exits. For children without an immigrant background, demographic events seem to be stronger associated with poverty transitions than among children with an immigrant background. On the other hand, job-related events coincide to a larger extent with poverty transitions among children with an immigrant background, than for those without such background.

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
Abstract	5
1. Innledning	7
2. Datagrunnlag og definisjoner	7
3. Kortvarig og kronisk lavinntekt	8
3.1. Hva kjennetegner barn som kortvarig og langvarig befinner seg i lavinntektsgruppen?.....	9
4. Hvem forlater, ankommer og forblir i lavinntektsgruppen?	11
4.1. Hvordan definerer vi de ulike gruppene?	11
4.2. Utfordringer ved å måle endringer i paneldata	11
4.3. Like mange barn forlater lavinntektsgruppen som det er tilgang	12
4.4. Endringer i inntektssammensetningen	14
5. Demografiske og økonomiske endringer	17
5.1. Demografiske endringer	17
5.2. Økonomiske endringer	18
5.3. Betydningen demografi og økonomi – en oppsummering	19
Referanser	22
Vedlegg A: Sammensetning av samlet husholdningsinntekt	23
Figurregister	24
Tabellregister	24

1. Innledning

Formålet med rapporten er å belyse graden av inntektsmobilitet blant barnefamilier, og er delvis en oppdatering av tidligere undersøkelser, se for eksempel Epland (2005) og Epland og Kirkeberg (2007).

Inntektsstatistikken for husholdninger har vist at det de siste årene har vært en klar økning i antall barn som tilhører husholdninger med såkalt «vedvarende lavinntekt» (Epland og Kirkeberg, 2016). Dette kan tyde på at «veien ut av fattigdom» har blitt noe lenger for økonomisk utsatte barnefamilier de siste årene. I det følgende skal vi se på hva som kjennetegner barnefamilier som har det til felles at de har en så svak økonomi at de for en kortere eller lengre periode befinner seg under det som vi definerer som en lavinntektsgrense. Ved hjelp av registerdata følger vi inntektshistoriene til alle personer som er bosatt i landet over en periode på flere år. Dermed kan vi også studere inntektsdynamikken blant dem som ligger nederst i inntektsfordelingen. Hvilke faktorer er for eksempel med på å forklare hvorfor noen barn etter flere år i husholdninger med vedvarende lavinntekt, er i stand til å forlate denne gruppen? Hva er det som kjennetegner de som faller ned i lavinntektsgruppen etter flere år med inntekter over lavinntektsgrensen? Og hvilke barn er det som mer eller mindre permanent tilhører lavinntektsgruppen?

Rapporten har følgende disposisjon. I kapittel 2 gjør vi nærmere rede for datagrunnlaget, inntektsbegrepet og hvordan vi har definert de ulike lavinntektsgruppene. Kapittel 3 og 4 gir en nærmere beskrivelse av de barna som befinner seg i lavinntektsgruppen, det vil si de som mer eller mindre permanent befinner seg nederst i fordelingen, og de som over tid flytter på seg, enten nedover eller oppover i inntektsfordelingen. I kapittel 5 ser vi nærmere på økonomiske og demografiske begivenheter som finner sted innen husholdningen, og som sammenfaller med det å forlate eller ankomme lavinntektsgruppen.

2. Datagrunnlag og definisjoner

En forutsetning for å studere inntektsmobilitet innen grupper av befolkningen er tilgang til longitudinelle data, det vil si gjentatte observasjoner for de samme individene over lang tid. Datagrunnlaget som er benyttet her er hentet fra inntektsstatistikken for husholdninger, som fra og med 2004 er en heldekkende statistikk som omfatter alle personer bosatt i privathusholdninger ved utgangen av året. Dette betyr at vi i dag kan følge inntektshistoriene til alle personer bosatt i landet fra og med 2004 til og med 2014. Inntektsopplysninger er påkoplede fra en rekke ulike administrative kilder, for eksempel fra Skatteetaten, NAV, Husbanken og Lånekassen, mens husholdningssammensetningen er avledet ved hjelp av ulike kilder som Det sentrale folkeregisteret (DSF), Lånekassen, Postens adresseregister og opplysninger fra selvangivelsen.

I henhold til det som er vanlig ved analyser over inntektsfordeling er det inntektsbegrepet *inntekt etter skatt per forbruksenhet* som benyttes. Inntekt etter skatt omfatter summen av:

- yrkesinntekter (lønn- og næringsinntekter)
- kapitalinntekter (renteinntekter, aksjeutbytte, netto realisasjonsgevinster mv.)
- skattepliktige overføringer (pensjoner fra folketrygden som alders-, uføre- og etterlattepensjon, overgangsstønad, barnepensjon, arbeidsledighetstrygd, sykepenges mv.)
- skattefrie overføringer (grunn- og hjelpestønad, barnetrygd, bostøtte, stipend fra Statens lånekasse for utdanning, sosialhjelp, fødselsengangsstønad, kontantstøtte, diverse stønader til enslige forsørgere mv.)
- til fratrekk kommer utlignet skatt og negative overføringer.

For en grundigere gjennomgang og diskusjon av inntektsbegrepet viser vi til kapittel 2 i Omholt (red.) (2016).

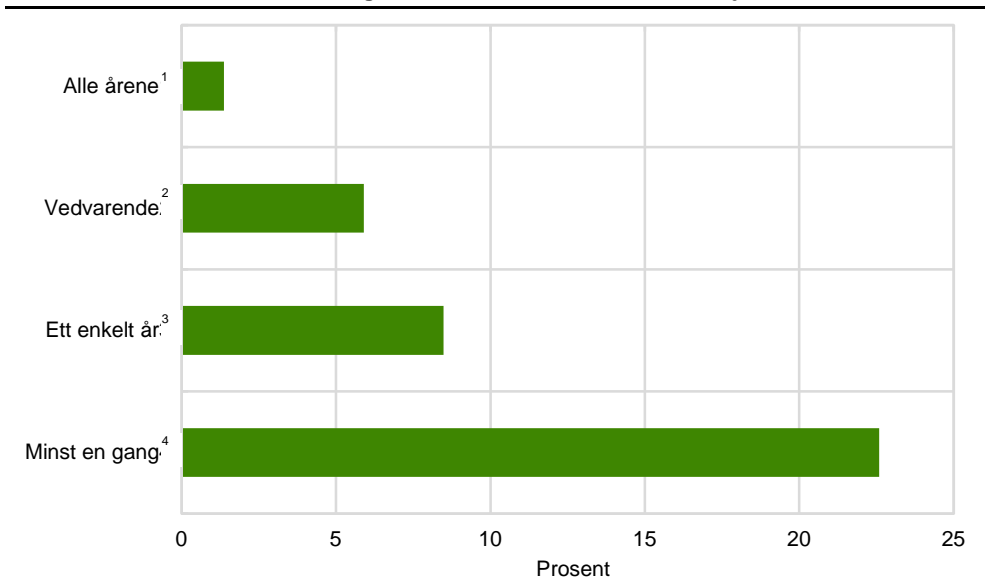
For å kunne sammenligne den økonomiske levestandarden til husholdninger av ulik størrelse og sammensetning er inntekt etter skatt «justert» for antall forbruksenheter i husholdningen, der forbruksenheten ses på som et mål på utgiftsbehovet (også kalt ekvivalensskala). I henhold til det som i dag er mest vanlig benytter vi den såkalte EU-skalaen. I følge denne skalaen skal første voksne person i husholdningen ha vekt lik 1, neste voksne husholdningsmedlem vekt lik 0,5 og barn vekt lik 0,3. Med andre ord må en familie på to voksne og to barn (2,1 forbruksenheter) ha en inntekt etter skatt tilsvarende 420 000 kroner for å ha samme velferdsnivå som en enslig person med 200 000 kroner i inntekt etter skatt.

3. Kortvarig og kronisk lavinntekt

Sammenlignet med de fleste andre europeiske land er det fremdeles en relativt liten andel barn i Norge som tilhører lavinntektshusholdninger. I de siste årene har imidlertid andelen økt, både når en ser på årlig lavinntekt og over en periode som strekker seg over flere år, såkalt vedvarende lavinntekt (Omholt, 2016). Det er likevel store variasjoner i lavinntektsandelene avhengig av måleperiode. I figur 3.1 tar vi utgangspunkt i alle barn som var under 18 år i 2014, og som har bodd i Norge i alle årene mellom 2007 og 2014. I praksis vil dette være barn født mellom 1997 og 2007. I 2014 var det om lag 638 000 barn i denne aldersgruppen. Som figuren viser var den gjennomsnittlige årlige lavinntektsandelen mellom 2007 og 2014 på 9 prosent for disse barna. Lavinntekt er her målt som en husholdningsinntekt etter skatt per forbruksenhet lavere enn 60 prosent av den årlige medianinntekten i befolkningen for de samme årene. Med andre ord befinner om lag 9 prosent av alle barn seg «til enhver tid» i lavinntektsgruppen. Men ser vi på hvor mange barn som «minst en gang» var under lavinntektsgrensen i løpet av de åtte årene vi ser på, er dette tallet betydelig høyere, nesten 23 prosent. Nesten hvert fjerde barn i alderen 7 til 17 år i 2014, har altså minste en gang opplevd å ha en husholdningsinntekt under lavinntektsgrensen i åtteårsperioden 2007 - 2014.

Men figuren viser også at det er svært få barn som befinner seg i lavinntektsgruppen «hele tiden». Ser vi for eksempel på hvor mange som i samtlige av årene 2007-2014 konstant lå under de årlige lavinntektsgrensene, er dette tilfelle for kun 1,4 prosent, eller 8 700 barn. Et annet mål på kronisk lavinntekt, det vil her si andelen med en gjennomsnittlig 8-årsinntekt lavere enn 60 prosent av mediangjennomsnittet for de samme 8 årene, ligger også klart lavere enn andelen som til «enhver tid» ligger under lavinntektsgrensen. Basert på denne definisjonen hadde om lag 6 prosent av barna vedvarende lavinntekt. En kan dermed konkludere med at det er relativt mange barn som kortvarig har tilhørt en lavinntektshusholdning, men at det er relativt få som sammenhengende over flere år opplever å ha en så svak husholdningsøkonomi.

Figur 3.1 Barn i alderen 7-17 år i 2014 og som var bosatt i landet alle år mellom 2007 - 2014. Andelen i husholdninger med lavinntekt etter ulike definisjoner

¹ Inntekt under 60 % av medianinntekten i alle årene 2007-2014

² Gjennomsnittlig inntekt i 8-årsperioden 2007-2014 under 60 % av mediangjennomsnittet for samme 8 årene.

³ Gjennomsnittlig andel med lavinntekt for alle årene 2007-2014

⁴ Inntekt under 60 % av medianinntekten minst en gang i løpet av årene 2007-2014.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

3.1. Hva kjennetegner barn som kortvarig og langvarig befinner seg i lavinntektsgruppen?

I tabell 3.1 viser vi en del kjennemerker ved de barna som tilhører de to ytterpunktene når det gjelder opphold i lavinntektsgruppen, det vil si de mange som «minst en gang» var i lavinntektsgruppen og de få som «alltid» var i lavinntektsgruppen mellom 2007 og 2014. Som det går fram av tabellen er det til dels store forskjeller i yrkesaktivitet innen de to gruppene. Mens de barna som «minst en gang» var i lavinntektsgruppen ikke skiller seg så mye fra barna flest på dette kjennemerket, er yrkesaktiviteten klart mindre i husholdningene til de barna som «hele tiden» var i lavinntektsgruppen. Det gjennomsnittlige tallet på yrkestilknyttede¹ i husholdningene til de barna som «alltid» lå under lavinntektsgrensen var på kun 0,5 i denne perioden, mens dette tallet var mer enn dobbelt så stort for barn som «minst en gang» var i lavinntektsgruppen. Blant alle barn i denne aldersgruppen var det i gjennomsnitt 1,6 yrkestilknyttede per husholdning mellom 2007 og 2014. I tillegg består husholdningene til de barna som mer eller mindre permanent befinner seg i lavinntektsgruppen i gjennomsnitt av flere personer, enn de barna som kun kortvarig var i lavinntektsgruppen. Dermed er også forsørgelsesbyrden større innen disse barnefamilie.

Det er også forskjeller med hensyn til hvilken husholdningstype barna tilhører. Andelen som tilhører husholdningstypen par med småbarn, det vil si at yngste barn er i alderen 0-6 år, er betydelig større i gruppen av barn med permanent lave husholdningsinntekter enn blant barna flest. På den annen side er barn i enslige forsørgerhushold overrepresentert i gruppen av barn som «minst en gang» var i lavinntektsgruppen. Dette kan dermed tolkes som at de barna som tilhører enslig forsørgerhusholdninger er noe mer mobile ved at de mer kortvarig befinner seg i lavinntektsgruppen, enn for eksempel de barna som bor i husholdningstypen par med barn 0-6 år. Dette samsvarer for øvrig med tidligere undersøkelser som konkluderer med at enslige med barn er blant gruppene som er mest mobile (se kapittel 6 i Kaur (red.), 2013).

¹ Yrkestilknytning er her definert som det å ha en yrkesinntekt større enn to ganger folketrygdens grunnbeløp, ca. 174 700 kroner i 2014.

I følge inntektsstatistikken utgjør barn med innvandrerbakgrunn i dag flertallet av alle barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt, når dette måles på bakgrunn av gjennomsnittsinntekten over en periode på tre år (Epland og Kirkeberg, 2016). Som tabellen viser, øker innvandrerandelen i lavinntektsgruppen betydelig når en går fra en måleperiode på «minst en gang» til «alltid» under lavinntektsgrensen. Nærmere 54 prosent av alle barn som i alle årene mellom 2007 og 2014 tilhørte et lavinntektshushold, hadde innvandrerbakgrunn fra Afrika, Asia, Latin-Amerika etc. I befolkningen i alt hadde vel 6 prosent av alle barn bakgrunn fra disse landområdene. Det er særlig barn med bakgrunn fra tre store innvandringsland som utgjør en betydelig del av gruppen av barn med permanent lave husholdningsinntekter. Til sammen utgjør barn fra Somalia, Pakistan og Irak mer enn en tredel av alle barn som «alltid» lå under lavinntektsgrensen i årene 2007-2014. Blant dem som «minst en gang» tilhørte et lavinntektshushold hadde barn fra disse tre landene en andel på under 9 prosent, mens andelen blant barn i alt kun var på 2 prosent. Dette tyder på at barn med bakgrunn fra disse tre landene har klart mindre inntektsmobilitet, sammenlignet med andre barn.

Andelen barn med innvandrerbakgrunn er særlig høy i hovedstadsregionen. Dette er en forklaring på hvorfor barn i hovedstadsområdet er betydelig overrepresentert når det gjelder forekomsten av vedvarende lavinntekt. Dette blir ytterligere bekreftet når vi ser på dem som «hele tiden» har hatt inntekter under lavinntektsgrensen. Denne andelen var på 29 prosent blant barn bosatt i Oslo i 2014, mens andelen barn totalt bosatt i Oslo var på knapt 10 prosent. Også blant dem som «minst en gang» hadde inntekter under lavinntektsgrensen er barn bortsatt i hovedstadsregionen noe overrepresentert, men på langt nær så mye som blant dem med permanent lave inntekter.

Tabell 3.1 Ulike kjennemerker ved barn 7-17 år (2014) i husholdninger med lavinntekt. 2007-2014

	Under 60 % av medianinntekten		
	Minst en gang	Alle årene	Alle
Husholdningsstørrelse			
Personer i husholdningen (gj.snitt pr. år)	4,3	5,5	4,2
Yrkestilknytning			
Antall yrkestilknyttede (gj.snitt pr. år)	1,1	0,5	1,6
Husholdningstype (2014)			
Par med barn 0-6 år	21,1	31,7	20,3
Par med barn 7-17 år	36,2	36,3	56,3
Enslig forsørger med barn 0-17 år	34,9	27,8	18,1
Andre	7,7	4,3	5,4
Bosted			
Oslo	13,7	29,4	9,5
Andre fylker	86,3	71,2	90,6
Innvandrerbakgrunn			
Afrika, Asia etc.	18,6	53,9	6,4
Andre	81,4	46,1	93,6
Her av fra:			
Somalia	3,2	16,5	0,8
Pakistan	2,5	7,1	0,8
Irak	2,8	10,7	0,8
Andel barn	22,6	1,4	100,0
Antall barn	144 086	8 738	637 743

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

4. Hvem forlater, ankommer og forblir i lavinntektsgruppen?

4.1. Hvordan definerer vi de ulike gruppene?

I det følgende skal vi se nærmere på inntektsmobiliteten innen barnefamiliene. På bakgrunn av de endringene som finner sted mellom to ulike fireårsperioder, fra perioden 2007-2010 og til perioden 2011-2014, deler vi populasjonen inn i tre ulike grupper:

- *De barna som permanent befinner seg i lavinntektsgruppen.* Dette er barn som hadde en gjennomsnittlig fireårsinntekt (husholdningens inntekt etter skatt per forbruksenhet) i første perioden (2007-2010) lavere enn det som var 60 prosent av mediangjennomsnittet i samme fireårsperiode, og som hadde en gjennomsnittsinntekt lavere enn 60 prosent av mediangjennomsnittet også i andre fireårsperiode (2011-2014).
- *De som er avganger fra lavinntektsgruppen.* Dette er de som hadde inntekter under lavinntektsgrensen i første fireårsperiode, men ikke i andre fireårsperiode.²
- *De som er tilganger til lavinntektsgruppen.* Dette er de som hadde inntekter høyere enn lavinntektsgrensen i første fireårsperiode, men som hadde inntekter lavere enn lavinntektsgrensen i siste fireårsperiode.³

Vi ser også på de som ikke tilhørte noen av disse kategoriene. Dette vil hovedsakelig være barn som ikke var under lavinntektsgrensen noen av periodene.

Det er videre gjort noen justeringer i datagrunnlaget. Barn som var under 18 år og som var aleneboende skoleelever med studielån siste året i perioden (2014) er utelatt. I praksis vil nok mange av disse motta støtte fra foreldrene, men siden barna har flyttet ut har vi ikke opplysninger om husholdningsøkonomien til foreldrene. Dette gjelder imidlertid en svært liten gruppe av barn i alderen 16-17 år.

I tillegg har alle dem som tilhører en lavinntektshusholdning i første fireårsperiode men som samtidig rår over en betydelig finansformue, blitt flyttet over lavinntektsgrensen. Det kan oppfattes som urimelig å definere dem som har tilgang på betydelige oppsparte midler som en lavinntektsgruppe, selv om inntektene er lave. Vi har derfor flyttet alle barn som i første fireårsperiode tilhørte en lavinntektshusholdning, men som samtidig tilhørte en husholdning med en finansformue, justert per forbruksenhet, som i 2010 var høyere enn den årlige lavinntektsgrensen i 2010 (vel 177 000 kroner per forbruksenhet) over i gruppen med «ikke-lavinntekt».⁴

4.2. utfordringer ved å måle endringer i paneldata

Ved longitudinelle analyser er det ofte et problem at en ikke kjenner situasjonen til panelpopulasjonen før eller etter analyseperioden, såkalt «venstre-» eller «høyresensurering». Dersom en person for eksempel forlater lavinntektsgruppen i

² I henhold til det som er vanlig praksis ved slike analyser (se f.eks. OECD, 2001) er kravet for å bli regnet som avgang fra lavinntektsgruppen at inntektene i periode 2 ligger på et nivå noe høyere enn akkurat lavinntektsgrensen. På samme måte som i Epland og Kirkeberg (2007) er grensen her satt lik inntekt høyere enn 65 prosent av medianinntekten i periode 2.

³ For å bli definert som tilgang til lavinntektsgruppen er kravet videre at inntektene i periode 2 faller til et nivå tilsvarende 55 prosent av medianinntekten for alle.

⁴ Det er imidlertid ikke lett å definere hva som menes med en «betydelig» formue, slik at nesten alle valg en gjør med hensyn til beløpets størrelse er høyst diskutabelt. I tillegg kan det innvendes at finansformue, selv om den er klart lettere å realisere enn for eksempel egen bolig eller annen realformue, ikke alltid er det beste målet på «formue». Mange husholdninger med finansformue kan for eksempel også ha en betydelig gjeld.

2014 etter å ha befunnet seg i lavinntektsgruppen foregående år, kan en lett konkludere med at denne personen har forlatt lavinntektsgruppen for godt. Slik er det imidlertid ikke alltid. Tilbakefall til lavinntektsgruppen er meget vanlig (se f.eks. Mood og Jonsson, 2012). På samme måte kan en gjøre feilaktige konklusjoner vedrørende situasjonen i årene før analyseperioden. En person som første året i analyseperioden har husholdningsinntekt høyere enn lavinntektsgrensen, kan likevel ha opplevd flere år med lavinntekt i årene før, uten at en har opplysninger om dette i datagrunnlaget. Det ideelle er derfor å ha noe kunnskap om situasjonen både før og etter perioden som analyseres.

Vi kommer heller ikke i vår analyse til helt å unngå problemene med både venstre- og høyresensurering. Det kan for eksempel tenkes at noen barn som vi har definert som avgang fra lavinntektsgruppen på grunn av at de fireårige gjennomsnittsinntektene har økt så mye i siste periode at de har forlatt lavinntektsgruppen, likevel i påfølgende år på nytt vil oppleve et betydelig inntektsfall slik at de igjen havner under lavinntektsgrensen. Men mest sannsynlig så vil ikke dette gjelde for mange barn. Siden vi definerer lavinntektsgrensen basert på gjennomsnittet over en relativt lang periode – fire år -, må det trolig skje betydelige endringer i husholdningsinntektene for at dette skal gi utslag på de flerårige gjennomsnittsinntektene.

4.3. Like mange barn forlater lavinntektsgruppen som det er tilganger

Ser vi på utviklingen mellom de to fireårsperiodene 2007-10 til 2011-14 var det om lag like mange barn som forlot lavinntektsgruppen som det var tilganger, henholdsvis 2 prosent og 1,8 prosent av alle de 638 000 barna i aldersgruppen 7-17 år (2014). Den største lavinntektsgruppen er imidlertid de barna med permanent lave husholdningsinntekter, det vil si barn som var under lavinntektsgrensen i både første og siste periode. Dette var tilfelle for 3,5 prosent av alle barn.

Som det går fram av tabell 4.1 er det klare forskjeller i sammensetningen til de ulike gruppene av barn. Det er først og fremst gruppen som mer eller mindre permanent befinner seg i lavinntektsgruppen som skiller seg fra de andre. Denne gruppen av barn tilhører gjerne store husholdninger, der få av de voksne er yrkestilknyttet. Det er videre en klar overrepresentasjon av innvandrerbarn i denne gruppen, særlig med bakgrunn fra land i Afrika, Asia etc. Mens barn med slik bakgrunn utgjorde vel 6 prosent i befolkningen, var denne andelen på vel 47 prosent blant dem med permanent lave husholdningsinntekter. I tillegg er utdanningsnivået til hovedinntektstakeren gjennomgående lavt i denne gruppen. Nær halvparten (48 prosent) hadde kun utdanning på grunnskolenivå som høyeste nivå siste året i perioden. Blant alle barn i denne aldersgruppen gjelder dette kun for 14 prosent av barna. Som en følge av den høye innvandrerandelen, er det også en overvekt av barn bosatt i Oslo blant dem med permanent lave inntekter. Mer enn hvert fjerde barn i denne gruppen var bosatt i Oslo ved utgangen av 2014, mens dette var tilfelle for kun 10 prosent av samtlige barn. Også graden av boligeierskap er lav, sammenlignet med andre barnefamilier.

De barna som er avgang fra lavinntektsgruppen skiller seg ikke i særlig grad ut fra barn flest, på de kjennmerkene vi ser på. Dette kan imidlertid skyldes at de fleste kjennmerkene relaterer seg til siste året i åtteårsperioden, det vil si etter at disse barna har forlatt lavinntektsgruppen. Det er mulig at vi ville fått andre resultater om vi for eksempel heller hadde sett på situasjonen i begynnelsen av analyseperioden. Dette er ellers noe vi vil komme tilbake til når vi senere skal se på endringer som finner sted fra ett tidspunkt til det neste.

Barn som er avgang fra lavinntektsgruppen er ellers kjennetegnet av å ha om lag samme husholdningsstørrelse som barn flest, men har i gjennomsnitt noen færre yrkestilknyttede, henholdsvis 1,1 personer mot 1,6 for alle barn. Også i denne gruppen er det en overrepresentasjon av barn med innvandrerbakgrunn, men på langt nær i samme grad som blant dem med permanent lave inntekter. Det er i tillegg klart flere barn i parhusholdninger i gruppen av avganger, sammenlignet med både de permanente og de som er tilganger. Utdanningsnivået ser også ut til å være noe høyere blant hovedinntektstakeren til de barna som har forlatt lavinntektsgruppen, sammenlignet med de som er falt ned i lavinntektsgruppen. I tillegg er det flere boligeiere i denne gruppen sammenlignet med de som er tilganger, men likevel en mindre andel enn blant alle barn i samme aldersgruppe.

De barna som er tilgang til lavinntektsgruppen skiller seg først og fremst ut ved at andelen som tilhører en enslig forsørgerhusholdning er klart større enn i de andre gruppene. Nesten halvparten (49 prosent) av alle barn som havnet i lavinntektsgruppen i siste periode, tilhørte en slik husholdningstype siste året i analyseperioden. Tilsvarende andel for alle barn var på bare 18 prosent. I tillegg er det mange i denne gruppen av barn som tilhører husholdninger der hovedinntektstakeren har lav utdanning og der yrkestilknytningen var svak gjennom hele perioden vi ser på.

Tabell 4.1 Ulike kjennemerke ved barn som er eller har vært i lavinntektsgruppen.¹ 2007-2014. Prosent

	Permanente	Avganger ²	Tilganger ³	Andre	Alle barn
Barnas alder					
7-10 år	36,0	36,3	38,3	35,7	35,7
11-14 år	36,6	35,9	36,4	36,0	36,1
15-17 år	27,4	27,8	25,3	28,3	28,2
Innvandringsbakgrunn					
Fra Øst-Europa, Afrika, Asia etc.	54,3	24,2	26,0	5,7	8,1
av dette fra Afrika, Asia etc.	47,4	17,8	22,3	4,3	6,4
Husholdningstype (siste året)					
Par med barn	59,0	62,7	45,8	78,1	76,5
Enslig med barn	35,8	20,9	48,9	16,8	18,1
Andre	5,2	16,4	5,3	5,1	5,4
Hovedinntektstakers utdanningsnivå					
siste året i perioden (2014)					
Grunnskole	48,2	26,8	36,1	12,1	14,1
Videregående nivå	16,2	41,8	36,1	42,5	41,9
Universitet/høgskole, kort	12,8	21,6	19,6	30,8	29,8
Universitet/høgskole, lang	3,1	6,9	4,4	13,9	13,2
Uoppgitt	6,9	3,0	3,8	0,8	1,1
Boforhold					
Eier	35,6	67,6	49,5	85,0	82,3
Bosted					
Oslo	25,1	11,8	18,5	8,7	9,5
Gjennomsnitt i husholdningen					
Antall personer	5,1	4,3	4,3	4,2	4,2
Antall yrkestilknyttede	0,5	1,1	0,8	1,7	1,6
Antall barn	3,2	2,3	2,5	2,2	2,2
Prosent	3,5	2,0	1,8	92,7	100
Antall	22 361	12 682	11 716	590 984	637 743

¹ Barn i lavinntektsgruppen i 2010 og der husholdningens bruttøkonomisk kapital per forbruksenhet er større enn lavinntektsgrensen inngår ikke i lavinntektsgruppen.

² Ekvivalentinntekt under lavinntektsgrensen i første periode og ekvivalentinntekt høyere enn 65 prosent av lavinntektsgrensen i siste periode.

³ Ekvivalentinntekt over lavinntektsgrensen i første periode og ekvivalentinntekt lavere enn 55 prosent av lavinntektsgrensen i siste periode.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

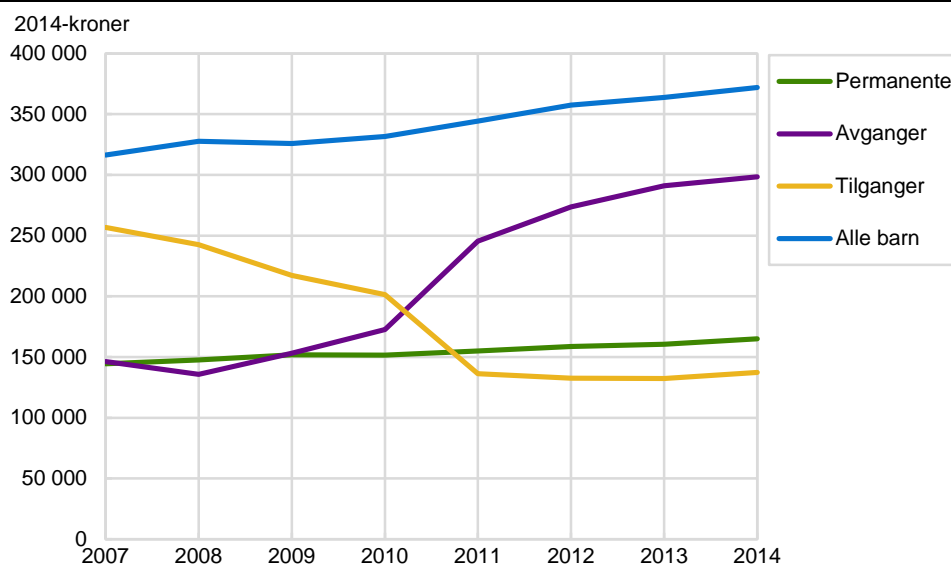
4.4. Endringer i inntektssammensetningen

Ved å følge utviklingen i husholdningsinntektene til alle barna over en periode på 8 år, kommer det klart fram at utviklingen har vært ulik for de som har forlatt lavinntektsgruppen og de som har ankommet denne gruppen. Figur 4.1 viser utviklingen i husholdningens inntekt etter skatt per forbruksenhet (ekvivalentinntekt), omregnet til 2014-kroner. Vi ser at husholdningsinntektene økte betydelig for alle de barna som vi følger over hele analyseperioden (det vil si de som var i aldersgruppen 7-17 år 2014). Mellom 2007 og 2014 hadde disse barna en realvekst i ekvivalentinntektene på om lag 18 prosent. Også gruppen av barn med permanent lave husholdningsinntekter opplevde realvekst i perioden, men denne var svakere enn for barn i alt, slik at avstanden opp til medianinntekten for alle barn over tid ble større. I 2014 var medianinntekten til denne gruppen av barn på et nivå tilsvarende 44 prosent av inntektsnivået til alle barn.

Det er imidlertid blant de som henholdsvis er tilganger og avganger at det har funnet sted betydelige endringer i inntektsnivået. For de barna som forlot lavinntektsgruppen, økte husholdningsinntektene betydelig, fra et nivå tilsvarende 40 prosent av medianinntekten for alle i begynnelsen av perioden, til et nivå tilsvarende 80 prosent av medianen i slutten av perioden.

For de som er tilganger til lavinntektsgruppen er bildet motsatt. Inntektsnivået til denne gruppen falt fra et nivå tilsvarende 80 prosent av medianen for alle barn i begynnelsen av perioden, til et nivå tilsvarende 40 prosent på slutten av perioden.

Figur 4.1 Utviklingen i husholdningens inntekt etter skatt per forbruksenhet. Barn under 18 år i 2014 som har vært bosatt alle år mellom 2007 – 2014. Median

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Ved å se på endringer i inntektssammensetningen over tid, får vi utfyllende informasjon om hva som har ført til endringene i inntektsnivået til disse gruppene. For alle barn i denne aldersgruppen har sammensetningen av husholdningsinntektene vært svært stabil over tid. Slår vi sammen alle inntektene i første fireårsperiode, og sammenligner med inntektene i siste fireårsperiode, går det fram av tabell 4.2 at yrkesinntektene utgjorde like mye av samlet husholdningsinntekt i begge periodene, om lag 86 prosent. Også overføringsandelen var om lag den samme, 10 prosent.

Det er også kun mindre endringer i inntektssammensetningen til de barna som permanent befinner seg i lavinntektsgruppen, men for denne gruppen er det overføringer som er den viktigste inntektskilden. I perioden 2011-14 utgjorde ulike

typer av stønader 55 prosent av denne gruppens samlede husholdningsinntekt. Dette var marginalt forskjellig fra første fireårsperiode da denne andelen var på 57 prosent.

For gruppen av barn som forlot lavinntektsgruppen i løpet av de to periodene, er det en betydelig økning i yrkesinntektene i perioden. Denne andelen økte fra 64 prosent av samlet inntekt i første periode til en andel på 78 prosent i siste. Ulike overføringer har i samme periode fått redusert betydning ved at andelen av samlet inntekt ble halvert, fra å utgjøre 40 prosent til 20 prosent.

For gruppen av barn som ankom lavinntektsgruppen mellom de to periodene, er utviklingen motsatt. Her har yrkesinntektene sin andel falt – riktignok bare fra 60 til 57 prosent av samlet inntekt. Men overføringsandelen har økt betydelig, fra 26 til 42 prosent. Vi ser også at kapitalinntektene har hatt stor inntektsmessig betydning for denne gruppen i første periode, med en andel på 14 prosent. I siste periode er denne andelen redusert til kun 1 prosent. Dette kan tyde på at det også er noen aksjonærer i denne gruppen, som har opplevd store tap eller fått redusert sine aksjeutbytter i siste periode. Tallmessig er det ikke snakk om mange personer, men på grunn av at beløpene er store påvirkes likevel inntektssammensetningen siden gruppen i utgangspunktet er så liten.

Tabell 4.2 Sammensetning av husholdningsinntekt. Barn som er eller har vært i lavinntektsgruppen.¹ Gjennomsnitt for årene 2007-2010 og 2011-2014. Prosent av samlet inntekt

	Permanente		Avganger ²		Tilganger ³		Andre		Alle barn	
	2007-10	2011-14	2007-10	2011-14	2007-10	2011-14	2007-10	2011-14	2007-10	2011-14
Yrkesinntekt	42,2	44,7	63,6	78,0	60,3	56,7	86,7	86,5	85,5	85,6
Kapitalinntekt	0,4	0,4	-3,3	2,2	13,9	1,3	4,2	4,9	4,2	4,7
Overføringer	57,4	54,9	39,7	19,7	25,8	42,0	9,1	8,6	10,3	9,7
folketrygd	17,3	20,0	13,9	9,0	10,5	18,1	3,3	3,7	3,7	4,1
dagpenger	2,3	2,2	1,9	1,2	1,6	2,8	0,5	0,5	0,5	0,5
barnetrygd	10,7	8,8	8,6	3,9	5,1	7,9	3,0	2,5	3,2	2,6
bostøtte	3,8	3,8	1,8	0,5	0,9	2,0	0,1	0,1	0,2	0,1
sosialhjelp	8,7	8,0	3,2	0,9	1,6	3,0	0,1	0,1	0,3	0,2
Samlet inntekt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Inntekt etter skatt	89,0	87,7	84,6	78,6	71,4	67,5	74,0	72,7	74,2	72,9
Antall barn	22 361	22 361	12 682	12 682	11 716	11 716	590 984	590 984	637 743	637 743

¹ Barn i lavinntektsgruppen i 2010 og der husholdningens bruttofinanskapital per forbruksenhet er større enn lavinntektsgrensen inngår ikke i lavinntektsgruppen.

² Ekvivalentinntekt under lavinntektsgrensen i første periode og ekvivalentinntekt høyere enn 65 prosent av lavinntektsgrensen i siste periode.

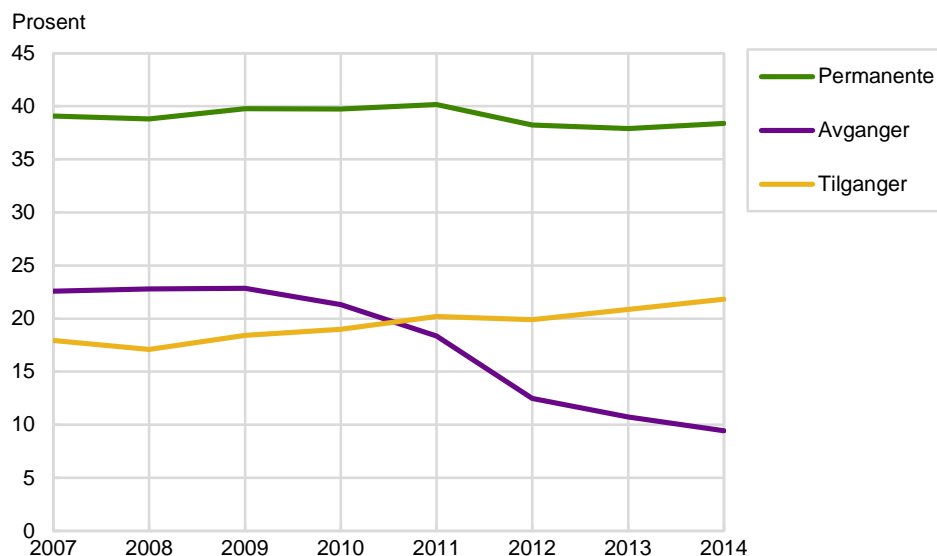
³ Ekvivalentinntekt over lavinntektsgrensen i første periode og ekvivalentinntekt lavere enn 55 prosent av lavinntektsgrensen i siste periode.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Vi skal også belyse inntektsutviklingen til de ulike gruppene av barn ved å se på endringer i mottak av supplerende ytelser som sosialhjelp og bostøtte. Som en kan se i figur 4.2 er andelen barn i husholdninger som mottar sosialhjelp vedvarende høy i gruppen som permanent befinner seg i lavinntektsgruppen. Nærmere 4 av 10 barn i denne gruppen tilhørte husholdninger som mottok sosialhjelp i samtlige av årene mellom 2007 og 2014. For de som er avganger fra lavinntektsgruppen ser vi at andelen som mottar sosialhjelp faller betydelig, i takt med bedring av husholdningsøkonomien. Mens denne andelen var 23 prosent i begynnelsen av analyseperioden, er andelen kun på 9 prosent i slutten av perioden.

Vi finner igjen motsatt utvikling for de barna som er tilgang til lavinntektsgruppen. Andelen som mottok sosialhjelp var høy allerede i begynnelsen av første periode, det vil den gang disse barna hadde husholdningsinntekter over lavinntektsgrensen, med en andel på 18 prosent. Ved slutten av perioden har andelen økt ytterligere til 22 prosent.

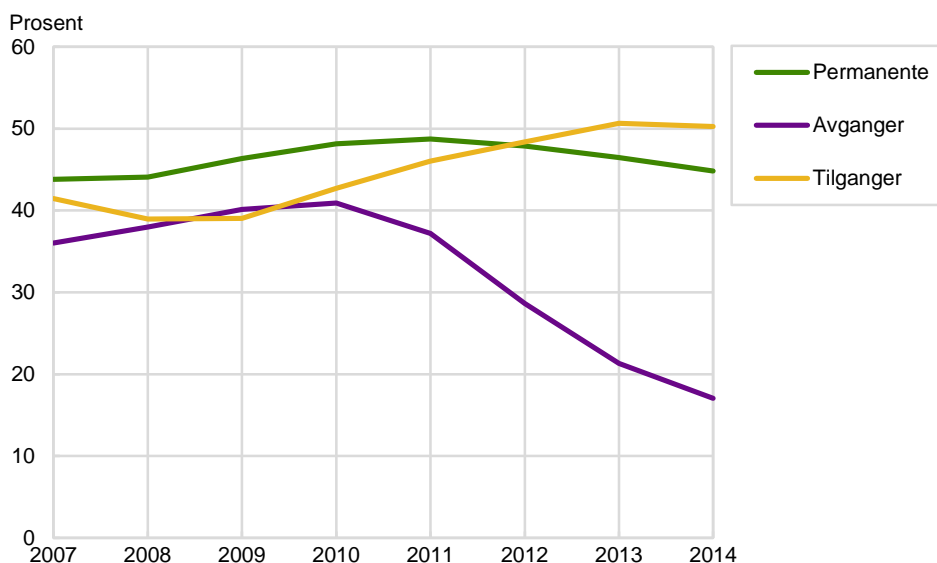
Figur 4.2 Barn under 18 år i 2014 som har vært bosatt alle år mellom 2007 - 2014. Andel i husholdninger som mottar sosialhjelp

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Vi finner samme utvikling når det gjelder mottak av bostøtte, som vist i figur 4.3. Det er et betydelig fall i andelen med slik støtte blant de barna som forlater lavinntektsgruppen, mens denne andelen øker blant de barna som er tilganger til lavinntektsgruppen. For de som befinner seg under lavinntektsgrensen i begge periodene er mottak av bostøtte stabilt høy over alle årene.

Figur 4.3 Barn under 18 år i 2014 som har vært bosatt alle år mellom 2007 - 2014. Andel i husholdninger som mottar bostøtte

Kilde: Statistisk sentralbyrå

5. Demografiske og økonomiske endringer

Det er en rimelig antakelse at ulike begivenheter som finner sted innen husholdningene, kan være med på å påvirke husholdningsøkonomien, og dermed risikoen for å unnsnippe eller falle ned i lavinntektsgruppen. Dette ble påpekt allerede i pionerstudien til Bane og Ellwood (1986), og senere i for eksempel OECD (2001). For barnefamilier kan eksempler på slike begivenheter kan være demografiske forhold som for eksempel samlivsbrudd eller at en flytter sammen med ny partner, eller økonomiske forhold som at noen av de voksne i husholdningen mister jobben, har blitt yrkesaktive eller jobber mer eller mindre enn før. I det følgende ser vi nærmere på i hvor stor grad slike endringer sammenfaller ned det å forlate eller ankomme lavinntektsgruppen.

5.1. Demografiske endringer

Det som først og fremst kjennetegner de barna som forlot lavinntektsgruppen mellom de to periodene, er at de tilhører mindre stabile husholdninger enn andre barn. Som det går fram av tabell 5.1 tilhørte nesten 2 av 3 barn husholdningstypen par med barn i samtlige av årene mellom 2007 og 2014. For gruppen av barn som forlot lavinntektsgruppen var dette tilfelle for kun 38 prosent. Med andre ord opplevde flertallet av barna i denne gruppen en endring av husholdningstype i løpet av de åtte årene vi ser på. Den vanligste overgangen for de som er avgang fra lavinntektsgruppen ser ut til å være at barn som i begynnelsen av perioden tilhører en enslig forsørgerhusholdning, har gått over til å tilhøre en parhusholdning. Hvert femte barn som forlot lavinntektsgruppen endret husholdningstype fra enslig forsørgerhushold til par med barn. I gruppen av alle barn gjaldt dette kun for 7 prosent.

Tabell 5.1 Demografiske endringer mellom to ulike fireårsperioder. Barn som er eller har vært i lavinntektsgruppen. 2007-2010 og 2011 - 2014. Prosent

	Permanente	Avganger ²	Tilganger ³	Andre	Alle barn
Tilhører familietyper par med barn					
Alle år	45,9	37,7	33,6	67,3	65,4
Tilhører familietyper enslig med barn					
Alle år	16,8	7,9	12,9	4,3	5,0
Andre barn	37,3	54,5	53,5	28,3	29,6
Antall voksne i husholdningen:					
Har økt	36,2	52,7	22,2	26,3	27,1
Er den samme	44,1	33,6	38,7	56,3	55,1
Har blitt mindre	19,7	13,8	39,1	17,4	17,9
Fra enslig med barn til par					
Andre	8,9	20,7	6,7	6,1	6,5
Andre	91,1	79,4	93,3	93,9	93,5
Fra par til enslig med barn					
Andre	15,4	9,7	31,7	11,3	11,8
Andre	84,6	90,3	68,3	88,7	88,2
Antall barn	22 361	12 682	11 716	590 984	637 743

¹ Barn i lavinntektsgruppen i 2010 og der husholdningens bruttofinanskapital per FE er større en lavinnteksgrensen inngår ikke i lavinntektsgruppen.

² Ekvivalentinntekt under lavinnteksgrensen i første periode og ekvivalentinntekt høyere enn 65 prosent av lavinnteksgrensen i siste periode.

³ Ekvivalentinntekt over lavinnteksgrensen i første periode og ekvivalentinntekt lavere enn 55 prosent av lavinnteksgrensen i siste periode.

Dette fører igjen til at det ble flere voksne, potensielt yrkesaktive, husholdningsmedlemmer i denne i perioden. For over halvparten (53 prosent) av alle barn som forlot lavinntektsgruppen, ble det også flere voksne i husholdningen i perioden. Dette var klart flere enn blant alle barn, der andelen var på 27 prosent.

Vi finner som forventet motsatt utvikling blant de barna som er tilgang til lavinntektsgruppen. Her er det klart flere som opplevde å få færre voksne husholdningsmedlemmer mellom periodene. Mens det blant alle barn kun var 18 prosent som hadde færre voksne husholdningsmedlemmer i siste periode enn i første, var dette tilfelle for dobbelt så mange, 39 prosent, for de barna som falt ned i lavinntektsgruppen. Tabellen viser videre at en vanlig vei ned i lavinntektsgruppen for barn er samlivsbrudd blant foreldrene. Blant alle de som var tilgang til lavinntektsgruppen, opplevde 32 prosent en endring av husholdningstype fra par med barn til enslig med barn. Blant alle barn i denne aldersgruppen, var dette tilfelle for kun 12 prosent av barna.

5.2. Økonomiske endringer

Flere voksne i husholdningen medfører gjerne at det også blir flere som er yrkestilknyttede. Dette bekreftes i tabell 5.2. Hele 79 prosent av alle barn som forlot lavinntektsgruppen mellom de to fireårsperiodene opplevde også å få flere yrkestilknyttede husholdningsmedlemmer. Dette var en klart større andel enn blant alle barn i denne aldersgruppen, der dette gjaldt for 25 prosent. Men veien ut av lavinntektsgruppen sammenfaller også med økt yrkesaktivitet blant eksisterende husholdningsmedlemmer. De fleste av de barna som forlater lavinntektsgruppen opplever riktignok at den økte yrkestilknytningen innen husholdningen skyldes at det også ble flere voksne i husholdningen, men en stor andel opplevde også at det ble flere yrkestilknyttede på grunn av at eksisterende husholdningsmedlemmer enten gikk ut i jobb eller jobbet mer enn før. Blant alle barn som var avgang fra lavinntektsgruppen og som samtidig fikk flere yrkestilknyttede i husholdningen, opplevde 2 av 3 at dette skyldtes at det ble flere voksne i perioden, mens for 1 av 3 skyltes dette økt yrkestilknytning blant eksisterende husholdningsmedlemmer.

Tabell 5.2 Endring i yrkestilknytning innen husholdningen. Barn som har forlatt lavinntektsgruppen fra 2007-2010 til 2010-2014.¹ Prosent

	Avganger	Alle barn
Yrkesaktivitet		
Det har blitt flere yrkestilknyttede	79,0	25,1
Her av:		
Flere yrkestilknyttede, flere voksne	46,0	12,9
Flere yrkestilknyttede, samme antall voksne	25,7	10,1
Flere yrkestilknyttede, færre voksne	0,7	2,0
Antall barn	12 682	637 743

¹ Barn i lavinntektsgruppen i 2010 og der husholdningens bruttofinanskapital per forbruksenhet er større enn lavinntektsgrensen inngår ikke i lavinntektsgruppen.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

For de barna som «falt ned» i lavinntektsgruppen, er det også endringer i yrkestilknytning som forklarer mye. Som vi ser av tabell 5.3 opplevde 6 av 10 barn i denne gruppen en nedgang i tallet på yrkestilknyttede fra første til siste fireårsperiode. Dette var klart flere enn i gruppen av alle barn i denne aldersgruppen, der kun 24 prosent opplevde en slik endring mellom periodene. Det går også fram av tabellen at om lag halvparten av nedgangen i antall yrkestilknyttede i denne gruppen, skyldes at det også ble færre voksne. Men for en tredjedel av barna skyldes denne endringen at de eksisterende husholdningsmedlemmene ble mindre yrkesaktive.

Tabell 5.3 Endring i yrkestilknytning innen husholdningen. Barn som har ankommet lavinntektsgruppen fra 2007-2010 til 2010-2014.¹ Prosent

	Tilganger	Alle barn
Yrkesaktivitet		
Det har blitt færre yrkestilknyttede	61,8	24,2
Her av:		
Færre yrkestilknyttede, flere voksne	9,1	3,4
Færre yrkestilknyttede, samme antall voksne	20,1	8,2
Færre yrkestilknyttede, færre voksne	32,7	12,5
Antall barn	11 716	637 743

¹ Barn i lavinntektsgruppen i 2010 og der husholdningens bruttofinanskapital per forbruksenhet er større enn lavinntektsgrensen inngår ikke i lavinntektsgruppen.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

5.3. Betydningen demografi og økonomi – en oppsummering

Barnefamiliens økonomi påvirkes både av endringer som finner sted innen den enkelte husholdning, og hvilke valg eller tilpasninger husholdningsmedlemmene gjør, for eksempel med hensyn til yrkesaktivitet. Men det kan også være sammenfall mellom slike demografiske og økonomiske endringer. Vi skal derfor avslutningsvis se på sammenhengen mellom demografiske og økonomiske endringer under ett, og inntektsmobilitet blant barn.

Som det går fram av tabell 5.4 så er det en økning i tallet på voksne husholdningsmedlemmer som i størst grad sammenfaller med det at barn forlater lavinntektsgruppen. Dette var tilfelle for 53 prosent av alle barn som er avgang fra lavinntektsgruppen mellom de to fireårsperiodene. Dette vil typisk være tilfeller der en ny, ofte yrkesaktiv, partner flytter sammen med en enslig med barn, og som dermed bidrar til at husholdningsinntektene øker. Men tabellen viser også at økt yrkesaktivitet innen husholdninger der det ikke ble flere voksne, også sammenfaller med det at barn forlater lavinntektsgruppen. Om lag en firedel av alle barn som er avgang fra lavinntektsgruppen opplevde at en eller flere av de voksne i husholdningen ble yrkestilknyttet fra den ene til den andre perioden.

Tabellen viser også i hvor stor grad en økning i ulike inntektskomponenter sammenfaller med det at barn forlater lavinntektsgruppen, men uten at det har blitt flere yrkestilknyttede i husholdningen. Dette vil typisk være det at allerede yrkestilknyttede husholdningsmedlemmer jobber mer enn før, eller at en mottar mer i ulike stønader eller kapitalinntekter i siste periode sammenlignet med første. Det ser likevel ut til at slike inntektsendringer ikke i noen særlig grad sammenfaller med det at barn forlater lavinntektsgruppen. Bare vel 5 prosent av barna i denne gruppen har opplevd en slik endring, og av disse endringene er det først og fremst en økning i yrkesinntektene som var viktigst.

I tabellen skiller vi mellom barn med og uten innvandrerbakgrunn. Grunnen til dette er at innvandrergruppen er relativt stor – nærmere en tredjedel av de som forlot lavinntektsgruppen har slik bakgrunn - og at det kan tenkes at utviklingen er noe annerledes for denne gruppen. Selv om tabellen viser at mye er likt, finnes det nyanser som kan påpekes. Det ser for eksempel ut til at demografiske endringer betyr mer for de uten innvandrerbakgrunn, mens økonomiske faktorer betyr noe mer for innvandrerbarn i denne gruppen. Som tabellen viser, er det først og fremst det at en ny voksen person har kommet inn i husholdningen som sammenfaller med det at barn uten innvandrerbakgrunn forlater lavinntektsgruppen. Dette gjaldt for 56 prosent av denne gruppen, mot bare 43 prosent blant barn med innvandrerbakgrunn. På den annen side er det at flere har blitt yrkestilknyttede – uten endring i tallet på voksne – noe som hyppigere forekommer blant innvandrerbarn som forlater lavinntektsgruppen. Denne andelen var på 36 prosent i denne gruppen, mot 22 prosent i gruppen av barn uten innvandrerbakgrunn. Tabellen viser også at det i

særlig grad er blant barn med bakgrunn fra de nye EU-landene i Øst-Europa at det å forlate lavinntektsgruppen sammenfaller med det at flere husholdningsmedlemmer ble yrkesaktive i perioden. Her er det nærliggende å peke på at mange av ektefellene til arbeidsinnvandrerne som kom i løpet av første periode trolig selv ble yrkesaktive i løpet av den neste fireårsperioden.

Tabell 5.4 Ulike demografiske og sosio-økonomiske endringer i husholdningene til barn under 18 år (2014) som er avgang fra lavinntektsgruppen¹

	Barn som har forlatt lavinntektsgruppen						Alle barn
	Alle	Uten innvandrerbakgrunn	Med innvandrerbakgrunn	Her av fra			
				Norden og Vest-Europa	EU-land i Øst-Europa	Afrika, Asia mv.	
Færre voksne i husholdningen	13,8	13,5	14,5	12,0	15,0	15,1	17,8
Flere voksne i husholdningen	52,7	56,2	42,7	34,4	24,6	46,9	27,1
Flere yrkestilknyttede ²	25,7	22,1	35,9	45,6	56,0	30,1	10,1
Størst økning i:							
yrkesinntekt ³	3,2	3,0	4,0	5,8	3,4	4,4	32,2
overføringer ³	1,7	1,7	1,6	0,4	0,0	2,4	2,7
kapitalinntekter ³	0,5	0,6	0,1	0,0	0,0	0,2	1,8
Andre endringer	2,4	2,8	1,2	1,7	1,0	1,0	8,2
Alle	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Antall barn	12 682	9 359	3 323	241	407	2 252	637 743

¹ Barn i lavinntektsgruppen i 2010 og der husholdningens bruttofinanskapital per forbruksenhet er større enn lavinntektsgrensen inngår ikke i lavinntektsgruppen.

² Ingen endring i tallet på voksne

³ Ingen endring i tallet på yrkestilknyttede

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Vi ser avslutningsvis på gruppen av barn som etter fire år med inntekter over lavinntektsgrensen har falt under lavinntektsgrensen de neste fire årene. Tabellen viser om lag samme bilde som for de som er avgang fra lavinntektsgruppen, men med motsatt fortegn. For gruppen samlet er det først og fremst det at det ble færre voksne i husholdningen, som sammenfaller med det å være tilgang til lavinntektsgruppen. Dette var tilfelle for 36 prosent av barna i denne gruppen, mens 20 prosent opplevde at antall yrkestilknyttede ble redusert i perioden - uten endringer i tallet på voksne. Det er også relativt mange, 22 prosent, som opplevde at også det å få *flere* voksne i husholdningen sammenfaller med det å havne i lavinntektsgruppen. En forklaring her kan være at dette fører til at forsørgelsesbyrden dermed også øker innen disse husholdningene.⁵

Det er igjen forskjeller mellom barn med og uten innvandrerbakgrunn, og igjen så ser det ut som at det i større grad er demografiske endringer som sammenfaller med det å havne i lavinntektsgruppen for de som ikke har innvandrerbakgrunn, mens endring i de voksnes yrkestilknytning er viktigst for innvandrerbarn. Nærmere 44 prosent av alle barn uten innvandrerbakgrunn som var tilgang til lavinntektsgruppen, opplevde å få en reduksjon i tallet på voksne husholdningsmedlemmer i samme periode. For barn med innvandrerbakgrunn var denne andelen klart lavere, 26 prosent. På den annen side var det relativt sett flere innvandrerbarn i denne gruppen som opplevde at det ble færre yrkestilknyttede i husholdningen, selv om antall voksne ikke endret seg. Tabellen viser også at det å havne i lavinntektsgruppen også i noen grad sammenfaller med det å få en nedgang i visse typer av inntekter som for eksempel overføringer, men uten at tallet på voksne eller yrkestilknyttede endret seg. Dette gjelder først og fremst for de barna som har innvandrerbakgrunn og der de langt fleste har bakgrunn fra land i Afrika, Asia mv.

⁵ For eksempel øker forbruksvekten fra 0,3 til 0,5 når en person fyller 17 år, i følge den ekvivalensskalaen som benyttes her.

Det er her nærliggende å peke på reduksjonen i realverdi for den viktigste stønaden til barnefamiliene, barnetrygden (se også Epland og Kirkeberg, 2016).

Tabell 5.5 Ulike demografiske og sosio-økonomiske endringer i husholdningene til barn under 18 år (2014) som er tilgang til lavinntektsgruppen¹

	Barn som har havnet i lavinntektsgruppen						
	Alle	Uten innvandrerbakgrunn	Med innvandrerbakgrunn	Her av fra			Alle barn
				Norden og Vest-Europa	EU-land i Øst-Europa	Afrika, Asia mv	
Færre voksne i husholdningen	39,1	43,9	26,3	34,1	40,4	24,7	17,8
Flere voksne i husholdningen	22,2	20,1	27,8	23,6	11,1	28,9	27,1
Færre yrkestilknyttede ²	20,1	18,2	25,2	23,6	38,4	24,2	8,2
Størst nedgang i:							
yrkesinntekt ³	4,1	3,9	4,6	0,0	3,0	5,1	2,2
overføringer ³	5,4	4,3	8,2	8,1	5,1	8,5	18,5
kapitalinntekter ³	3,6	3,8	2,8	4,1	1,0	3,1	16,1
Andre endringer	5,6	5,8	5,0	6,5	1,0	5,5	10,1
Alle	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Antall barn	11 716	8 543	3 173	123	99	2 615	637 743

¹ Barn i lavinntektsgruppen i 2010 og der husholdningens bruttofinanskapital per forbruksenhet er større enn lavinntektsgrensen inngår ikke i lavinntektsgruppen.

² Ingen endring i tallet på voksne

³ Ingen endring i tallet på yrkestilknyttede

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Referanser

- Bane M. J. og D. T. Ellwood (1986): Slipping Into and Out of Poverty: The Dynamics of Spells. *Journal of Human Resources*, Winter, pp. 1-23.
- Epland, J. (2005): *Veier inn i og ut av fattigdom: Inntektsmobilitet blant lavinntektshushold*. Rapporter 16/2005, Statistisk sentralbyrå.
- Epland, J. og M. I. Kirkeberg (2007): *Barn i lavinntektsfamilier 1996-2004*. Rapporter 33/2007, Statistisk sentralbyrå.
- Epland, J. og M. I. Kirkeberg (2016): *Barnefamilienes inntekter, formue og gjeld 2004-2014*. Rapporter 11/2016, Statistisk sentralbyrå.
- Kaur, R. (red.): *Økonomi og levekår for ulike lavinnteksgrupper, 2013*. Rapporter 32/2013, Statistisk sentralbyrå.
- Mood, C og Jonnson, J. O. (2012): *The Illusion of Spells: Making Sense of Poverty Dynamics*. Paper: Association of America 2012 Annual Meeting. San Francisco, 3-5 May, 2012.
- OECD (2001): When Money is Tight: Poverty Dynamics in OECD Countries. Chapter 2 in *The OECD Employment Outlook*, June 2001. Paris
- Omholt, E. L. (red.) (2016): *Økonomi og levekår for ulike lavinnteksgrupper, 2016*. Rapporter 30/2016, Statistisk sentralbyrå.

Vedlegg A: Sammensetning av samlet husholdningsinntekt

Tabell A 1 Sammensetning av samlet husholdningsinntekt for ulike lavinnteksgrupper. Gjennomsnitt i 2014-kroner. 2007-2014

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Barn som var i lavinnteksgruppen begge periodene (Permanente)								
Yrkesinntekt	168 600	177 100	167 400	165 000	176 800	192 000	208 500	230 700
Kapitalinntekt	2 200	2 200	800	1 100	1 200	1 700	2 100	2 600
Overføringer	211 700	216 300	243 200	249 800	251 800	250 300	246 400	242 800
folketrygd	61 100	64 300	74 300	77 700	85 000	91 500	92 500	92 600
dagpenger	7 100	7 500	10 500	11 500	11 400	9 900	9 200	9 200
barnetrygd	42 100	43 400	43 500	42 700	41 900	40 900	39 200	37 000
bostøtte	13 900	14 600	16 100	17 100	18 700	17 600	16 200	16 400
sosialhjelp	34 800	34 600	34 800	34 900	35 400	34 600	37 500	37 500
Samlet inntekt	382 500	395 600	411 400	415 900	429 800	444 000	457 000	476 100
Inntekt etter skatt	340 100	352 100	366 700	370 200	379 800	390 500	400 500	413 500
Antall personer i husholdningen	4,9	5,0	5,1	5,1	5,1	5,1	5,1	5,0
Antall yrkestilknyttede	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,6
Antall barn	22 361	22 361	22 361	22 361	22 361	22 361	22 361	22 361
Barn som er avgang fra lavinnteksgruppen²								
Yrkesinntekt	215 800	228 700	241 700	304 700	501 900	607 700	684 500	714 100
Kapitalinntekt	0	-33 500	-10 800	-7 000	15 700	16 200	21 100	19 200
Overføringer	151 800	150 000	162 300	154 100	167 300	159 500	154 100	154 100
folketrygd	52 900	52 400	57 700	53 900	69 600	72 900	71 800	73 700
dagpenger	6 000	5 100	8 500	9 700	9 100	8 900	10 200	11 800
barnetrygd	33 700	34 500	33 800	32 400	33 200	32 200	30 600	29 000
bostøtte	5 900	6 700	7 600	7 900	7 300	4 600	2 900	2 200
sosialhjelp	12 800	13 000	12 300	11 100	9 700	6 800	6 100	5 300
Samlet inntekt	367 500	345 100	393 200	451 800	684 900	783 400	859 700	887 500
Inntekt etter skatt	314 400	292 700	332 900	378 100	551 500	618 000	669 800	688 700
Antall personer i husholdningen	4,2	4,2	4,2	4,2	4,4	4,4	4,4	4,4
Antall yrkestilknyttede	0,7	0,7	0,7	0,8	1,2	1,4	1,5	1,5
Antall barn	12 682	12 682	12 682	12 682	12 682	12 682	12 682	12 682
Barn som er tilgang til lavinnteksgruppen³								
Yrkesinntekt	469 100	465 700	410 100	349 500	258 100	229 700	230 200	257 100
Kapitalinntekt	131 000	98 500	74 900	86 500	-3 500	5 800	9 000	11 600
Overføringer	168 000	169 500	191 700	197 000	187 200	181 800	178 300	175 800
folketrygd	61 700	68 600	80 400	84 100	80 200	78 700	77 400	74 300
dagpenger	6 900	6 800	13 700	17 900	16 600	13 500	10 300	8 200
barnetrygd	35 300	35 900	36 000	35 800	35 200	35 100	34 000	32 300
bostøtte	6 400	6 400	6 600	6 900	7 700	8 200	8 500	9 200
sosialhjelp	12 600	11 600	11 300	9 900	10 800	11 600	13 200	15 200
Samlet inntekt	768 100	733 700	676 800	633 100	441 800	417 300	417 500	444 500
Inntekt etter skatt	564 900	532 000	472 700	438 100	293 500	282 500	286 200	299 200
Antall personer i husholdningen	4,3	4,4	4,4	4,4	4,3	4,2	4,3	4,2
Antall yrkestilknyttede	1,1	1,1	1,0	0,9	0,7	0,6	0,6	0,6
Antall barn	11 716	11 716	11 716	11 716	11 716	11 716	11 716	11 716

¹ Barn i lavinnteksgruppen i 2010 og der husholdningens bruttofinanskapital per forbruksenhet er større enn lavinnteksgrensen inngår ikke i lavinnteksgruppen.

² Ekvivalentinntekt under lavinnteksgrensen i første periode og ekvivalentinntekt høyere enn 65 prosent av lavinnteksgrensen i siste periode.

³ Ekvivalentinntekt over lavinnteksgrensen i første periode og ekvivalentinntekt lavere enn 55 prosent av lavinnteksgrensen i siste periode.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figurregister

Figur 3.1	Barn i alderen 7-17 år i 2014 og som var bosatt i landet alle år mellom 2007 - 2014. Andelen i husholdninger med lavinntekt etter ulike definisjoner	9
Figur 4.1	Utviklingen i husholdningens inntekt etter skatt per forbruksenhet. Barn under 18 år i 2014 som har vært bosatt alle år mellom 2007 – 2014. Median	14
Figur 4.2	Barn under 18 år i 2014 som har vært bosatt alle år mellom 2007 - 2014. Andel i husholdninger som mottar sosialhjelp	16
Figur 4.3	Barn under 18 år i 2014 som har vært bosatt alle år mellom 2007 - 2014. Andel i husholdninger som mottar bostøtte.....	16

Tabellregister

Tabell 3.1	Ulike kjennemerker ved barn 7-17 år (2014) i husholdninger med lavinntekt. 2007-2014.....	10
Tabell 4.1	Ulike kjennemerke ved barn som er eller har vært i lavinnteksgruppen. 2007-2014. Prosent	13
Tabell 4.2	Sammensetning av husholdningsinntekt. Barn som er eller har vært i lavinnteksgruppen. Gjennomsnitt for årene 2007-2010 og 2011-2014. Prosent av samlet inntekt.....	15
Tabell 5.1	Demografiske endringer mellom to ulike fireårsperioder. Barn som er eller har vært i lavinnteksgruppen. 2007-2010 og 2011 - 2014. Prosent	17
Tabell 5.2	Endring i yrkestilknytning innen husholdningen. Barn som har forlatt lavinnteksgruppen fra 2007-2010 til 2010-2014. Prosent.....	18
Tabell 5.3	Endring i yrkestilknytning innen husholdningen. Barn som har ankommet lavinnteksgruppen fra 2007-2010 til 2010-2014. Prosent.....	19
Tabell 5.4	Ulike demografiske og sosio-økonomiske endringer i husholdningene til barn under 18 år (2014) som er avgang fra lavinnteksgruppen	20
Tabell 5.5	Ulike demografiske og sosio-økonomiske endringer i husholdningene til barn under 18 år (2014) som er tilgang til lavinnteksgruppen	21
Tabell A 1	Sammensetning av samlet husholdningsinntekt for ulike lavinnteksgrupper. Gjennomsnitt i 2014-kroner. 2007-2014	23

Statistisk sentralbyrå

Postadresse:
Postboks 8131 Dep
NO-0033 Oslo

Besøksadresse:
Akersveien 26, Oslo
Oterveien 23, Kongsvinger

E-post: ssb@ssb.no
Internett: www.ssb.no
Telefon: 62 88 50 00

ISBN 978-82-537-9432-7 (trykt)
ISBN 978-82-537-9433-4 (elektronisk)
ISSN 0806-2056

ISBN 978-82-537-9432-7

9 788253 794327

Statistisk sentralbyrå
Statistics Norway